

TADEUSZ MACHNIK

**DZIAŁALNOŚĆ KATEDRY EKONOMIKI, ORGANIZACJI
I PLANOWANIA W ZAKŁADACH PRZEMYSŁOWYCH
ORAZ JEJ PERSPEKTYWY ROZWOJOWE**Zarys historii rozwoju Katedry w okresie 1946-1964

Katedra kreowana została przy Wydziale Chemicznym w roku 1946 na mocy Zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 6. 06. 46 r. Nr 1890/46 § 1 p.c. (Dz. U. Min. Oświaty Nr 9/253/1946) pod nazwą Katedry Naukowej Organizacji Pracy.

W maju 1954 roku Katedra przemianowana została na Katedrę Ekonomiki, Organizacji i Planowania w Zakładach Przemysłowych i w 1957 roku przeniesiona na Wydział Mechaniczny.

Do roku 1952 kierownikami Katedry byli: prof. nadzw. mgr inż. Stanisław Guzicki i z-ca prof. mgr inż. Roman Fidelski^{x)}. Od marca 1952 roku kierownictwo Katedry objął z. prof. mgr inż. Tadeusz Machnik.

Do roku 1949 Katedra obsługiwała wszystkie wydziały wówczas istniejące. Obecnie obsługuje Wydział Chemiczny, Mechaniczny oraz Mechaniczno-Energetyczny i prowadzi wykłady z organizacji i ekonomiki przedsiębiorstw przemysłowych.

Od roku 1955/56 do 1960/61 wykłady zlecone z bezpieczeństwa i higieny pracy prowadził z ramienia Katedry adiunkt mgr inż. Kazimierz Hawranek.

Od r. 1957/58 do wykładów na Wydziale Chemicznym wprowadzono również tematykę socjologii i psychologii pracy.

Katedra liczy obecnie 8 pracowników w tym: dwóch starszych wykładowców (1 z doktoratem), 1 adiunkt z doktoratem, 2 starszych asystentów, 2 stażystów, 1 siła administracyjna.

W działalności dydaktycznej i naukowej Katedry zaznaczają się następujące okresy:

W latach 1946-1955 praca Katedry koncentrowała się zasadniczo wokół dydaktyki i studiów literaturowych z zakresu organizacji i ekonomiki przedsiębiorstw przemysłu budowy maszyn i przemysłu chemicznego. Kontakt pracowników z przemysłem datuje się od początku istnienia Katedry poprzez pracę etatową w zakładach przemysłowych, a następnie opracowania konkretnych problemów organizacyjnych i projektu fabryki.

^{x)}przez okres jednego roku.

W drugim X-leciu formy działalności Katedry wzbogaciły się o:

- stałe doradztwo organizacyjne w Hucie im. Gen. K. Świerczewskiego (od r. 1958),
- udział w pracach Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Opolu (od r. 1956),
- planową współpracę z Komitetem Nauki i Techniki, Ministerstwem Przemysłu Ciężkiego, Zjednoczeniem Hutnictwa Żelaza i Stali w zakresie organizacyjno-technicznej rekonstrukcji kuznictwa w PRL (od roku 1963),
- konkretną współpracę z Pracownią Psychometryczną PAN i Zakładem Badań nad Szkolnictwem Wyższym w zakresie problemu czynników sprawności studiów technicznych,
- staży i czynny kontakt z Pracownią Ogólnych Problemów Organizacji Pracy PAN (rok 1964),
- kontakty z jednoimiennymi Katedrami w kraju i zagranicą (Związek Radziecki, NRD, CRS, WRL),
- członkostwo w stowarzyszeniach naukowych jak:
- Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa,
- Polskie Towarzystwo Ekonomiczne,
- Naczelna Organizacja Techniczna,
- Polskie Towarzystwo Psychologiczne,

W okresie tym zakończono kilka prac naukowych, z których 2 były przedmiotem pracy doktorskiej oraz rozpoczęto pracę nad dwoma problemami; 2 tematy z tych problemów są podstawą prac habilitacyjnych, a 2 prac. doktorskich.

Dorobek naukowy Katedry w okresie XX-lecia

Dorobek naukowy Katedry w okresie XX-lecia wyraża się liczbą: 1 wydań książkowych, 39 artykułów, 48 referatów i odczytów, 7 sesji naukowych, 8 prac naukowych, 1 konferencja międzynarodowa, 1 tłumaczenie.

W dziedzinie popularyzacji wiedzy pracownicy Katedry wygłosili łącznie 81 odczytów w takich towarzystwach naukowych jak: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Gliwicach, Łodzi, Opolu, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Stowarzyszenie NOT, Zakład Badań nad Szkolnictwem Wyższym, Pracownia Ogólnych Problemów Organizacji Pracy, Pracownia Psychometryczna

PAN oraz w szeregu zakładach przemysłowych województwa katowickiego i opolskiego. Do ważniejszych prac naukowo - usługowych należy projekt wstępny i techniczny Fabryki Sygnałów Kolejowych.

Z prac naukowo-badawczych, w kolejności chronologicznej wykonano:

- Badania nad technologią produkcji drutów oporowych,
- Zdolność produkcyjna i możliwości rozwojowe przemysłu ceramicznego województwa opolskiego,
- Badania warunków niezależnego postępu techniczno-ekonomicznego (praca doktorska),
- Zainteresowania młodzieży studiującej w uczelniach technicznych a zaawansowanie w studiach (praca doktorska).

Praca społeczna dla Uczelni

Pracownicy Katedry poświęcają też wiele czasu na prace dla Uczelni, a mianowicie:

- dr inż. T. Machnik kieruje od roku 1952 Poradnią Racjonalizatorską, jest organizatorem i prezesem Stowarzyszenia Wychowanków Politechniki Śląskiej, członkiem prezydium Komitetu Współpracy z Przemysłem.
- dr Danuta Pachulicz pracuje w Komisji Dydaktycznej, Radzie Zakładowej, Komisji Turystycznej Ligi Kobiet.
- mgr inż. Kazimierz Hawranek jest członkiem Zarządu Rady Zakładowej i Społecznym Inspektorem Pracy naszej Uczelni.
- mgr inż. Władysław Sajdok pełnił przez okres kadencji funkcję sekretarza ZMS; obecnie jest członkiem egzekutywy Wydziałowej Organizacji Partyjnej.

Perspektywy rozwoju Katedry

Od roku 1963 Katedra prowadzi prace nad dwoma problemami:

- organizacyjno-techniczną rekonstrukcją kuźnictwa w PRL,
- czynnikami sprawności studiów technicznych.

Pierwsze zagadnienie jest kompleksowe i łączy w sobie problematykę techniczną, ekonomiczną i organizacyjną. Może ono być rozwiązane przy użyciu metod programowania liniowego i metod statystyczno-matematycznych przy współpracy z przemysłem z udziałem inżynierów ekonomistów, matematyków i statystyków. Praca ta obliczona jest na wiele lat i finansowana przez Komitet Nauki i Techniki.

Drugie zagadnienie wynika z podstawowych zadań Wyższego Szkolnictwa. Dla jego rozwiązania muszą być również stosowane metody matematyczne przy niezbędnej współpracy psychologów i socjologów z Pracowni Psychometrycznej PAN i Zakładem Badań nad Szkolnictwem Wyższym.

Poza tym prowadzi się w Katedrze studia nad wykorzystaniem teorii sprawnego działania (prakseologii) w organizacji przedsiębiorstw.

Szczupła ilość godzin utrudnia rozwinięcie problematyki wykładów i dlatego Katedra przygotowuje się do wprowadzenia ćwiczeń seminaryjnych i laboratoryjnych oraz konsultowania w zakresie zagadnień organizacyjno-ekonomicznych w projektach dyplomowych. Zawnioskowano też utworzenie specjalności pod nazwą "organizacja produkcji", pozwalającej na rozwinięcie problematyki w wykładach i ćwiczeniach, seminariach oraz pracach przejściowych i dyplomowych. Dla obsługi specjalności studium dziennego, jak też studium dla pracujących, Katedra organizuje Laboratorium.

Laboratorium to pod nazwą "Laboratorium Organizacji i Ekonomiki Przedsiębiorstw" posiadać będzie następujące pracownie:

- Projektowania Modelowego.
- Maszyn Licząco-Analitycznych.
- Operatywnego Kierowania.
- Metod Pracy i Kierownictwa.

Pracownia Projektowania Modelowego - wyposażona w specjalne stoły do projektowania stanowisk roboczych, gniazd obróbczych, wydziałów i zakładów przy pomocy modeli maszyn, urządzeń, środków transportowych i typowych elementów hal fabrycznych - służy do nauczania metod szybkiego i ekonomicznego projektowania i przygotowuje kadry dla biur projektowych i działów postępu techniczno-organizacyjnego.

Pracownia Maszyn Licząco-Analitycznych - zaopatrzona w maszyny do kalkulacji i przetwarzania danych, współpracująca z ośrodkami elektronowych maszyn cyfrowych - uczy wykorzystania tych maszyn do potrzeb planowania techniczno - ekonomicznego, planowania wykonawczego, obliczania kosztów własnych produkcji, jak też optymalizacji rozwiązań techniczno - ekonomicznych i organizacyjnych oraz innych prac typu planistyczno-administracyjnego.

Trzecia pracownia - Pracownia Operatywnego Kierowania, wyposażona w środki scentralizowanego sterowania produkcją jak: łącznicę dyspozytorską, kontrolne schematy technologiczne, aparaturę telewizyjną i kontrolno-rejestrującą, przyrządy programujące i przeliczniki itp. służy do nauki doboru i projektowania wykonawczego i służby dyspozytorskiej w zakładach przemysłowych.

Pracownia Metod Pracy i Kierownictwa - dysponująca technicznymi środkami przekazywania poleceń i informacji, wykonywania dokumentacji urządzeniami do odzwierciedlania przebiegów procesów produkcyjnych i zaszczości ekonomicznych oraz urządzeniami i aparatami do analizy metod i normowania pracy - pozwala upogładowić naukę kompleksowej analizy systemów zarządzania zakładem, adekwatności zadań i struktur organizacyjnych, projektowania aparatu kierownictwa oraz analizy metod pracy na stanowiskach roboczych w różnych typach produkcji.

Organizowane Laboratorium umożliwia upogładowienie metod nauczania i wykorzystanie pomocy naukowych. Pozwala też na zaniechanie zajęć werbalnych, podniesienie sprawności procesu dydaktycznego.

Dla realizacji zadań wynikających z prawidłowości rozwojowych nauki o pracy, teorii organizacji pracy i ekonomiki przedsiębiorstw wystąpiono też o powołanie Zakładu Organizacji Produkcji i Zakładu Pedagogiki Pracy.

Organizacja zajęć praktycznych, prace przejściowe i dyplomowe studentów specjalności "Organizacja produkcji" pozwoli na ściślejszą współpracę Katedry z przemysłem w zakresie prac naukowo-badawczych i doksztalcenia kadr.